

**ЕДНА БЪЛГАРСКА ДИАЛЕКТНА ДУМА ОТ ГРЪЦКИ
ПРОИЗХОД: ПЕНП[]РЕ**

Тодор Ат. Тодоров (БАН, ИБЕ)

За думата *пенп[]ре* в БЕР (V:165), дадена там като неясна по произход, се предполага значение 'треперушки по перото (вид украшение)'. Цитира се част от народна песен от с. Замфирово (Берковско): *Пенперето трепереше, / Хем трепери, одговара: Как трепери пенперето, / Така хоро да се върти*¹. Трябва да се признае, че предположеното значение е приемливо. При неговото формулиране по всяка вероятност е взета предвид цялата песен: *Кърши, Тодоро, лиляко, / Правй, Тодоро, мостове. / Йоздол иде Сюлимана, / Сюлимана с вр̀ано к̀онче. / Вр̀ано к̀онче треперушко, / Треперушко, б̀ело п̀еро. / Пенперето трепереше, / Хем трепери, одговара: Как трепери пенперето, / Так̀а х̀оро да се върти*². Песента напомня твърде много на места от първите два от трите откъса от народни песни, дадени от Н. Геров като илюстрация на значение 'накит малки бели и жълти парици, на средата продупчени и закачени, зашита на нещо да треперят, да трепкат'³: *На кончето, Стояне ле, / Младо ми булче хубаво, / На булчето, Стояне ле, / Три треперушки треперат.* (от първия откъс), *На момъта зелен венец, / На венеца криво перо, / На перото треперушка.* (от втория откъс). За разкриване значението на *пенп[]ре* би помогнала и етимологията, която предлагам за думата: *пенп[]ре* е с дисимиляция $p - p > n - p$ от **перп[]ре*, което може да бъде съществително от среден род или събирателно съществително на *-e*, възникнало по съществително от м. р. *перп[]ер* 'стара златна или сребърна монета'⁴ (с варианти *п̀ерпер* и *п̀ерпера*, за които вж. РРОДД:345, БЕР V:180). За дисимиляцията $p - p > n - p$, срв. *мунд̀ар* 'мръсен, нечист човек' (и с други значения) от *мурд̀ар* 'мръсен, гнуснав' (от тур. *murdar*)⁵. Относно етимологичното обяс-

нение за *пѣрпер*, *пѣрпера* в БЕР (V:180) бих отбелязал следното: етимони на българските думи *пѣрпер*, *пѣрпера*, както и на *перпѣр* могат да бъдат не само сргр. *пѣрпυρον*, *υпѣрпυρον*, но и по-късни (новогръцки) форми, срв. у Δημητράκου (1959:1243) нгр. (дим.) *пѣрпυρο* и *пѣрпѣρο*, продължители на *пѣрпυρον*, *υпѣрпυρον*.

След направеното етимологично обяснение ще заключа, че значението на *пенпѣре* може да бъде настина като предположеното в БЕР (V:180): 'треперушки по перото (вид украшение)'. То обаче може да бъде и 'златна или сребърна монета (като украшение)' или 'златни и/или сребърни монети (като украшение)'.

И тъй, диалектната българска дума *пенпѣре* с възможни значения 'треперушки по перото (вид украшение)', 'златна или сребърна монета (като украшение)', 'златни и/или сребърни монети (като украшение)' не е неясна по произход. Тя е във връзка с *перпѣр*, *пѣрпер*, *пѣрпера*, от сргр. *пѣрпυρον*, *υпѣрпυρον*, нгр. (дим.) *пѣрпυρο*, *пѣрпѣρο*.

БЕЛЕЖКИ

¹ В БЕР (V:155) е отбелязано, че се цитира по В. Стоин, Народни песни от Тимок до Вита (София, 1928), 1056, но се набиват на очи някои разлики в акцентуването.

² По В. Стоин, цит. сборник.

³ Вж. Геров (V:353, под *треперушка*).

⁴ По данни от КартБДР.

⁵ Диал. *мунд̀ар* извежда от *мурд̀ар* още Младенов (1941:308).

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

Геров, Н. 1895 – 1904. Рѣчникъ на бльгарскый языкъ. I – V. Пловдив.

Младенов, Ст. 1941. Етимологически и правописен речник на българския книжовен език. София.

Δημητράκου, Δ. 1959. ΝΕΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ Ὀρθογραφικὸν καὶ Ἑρμηνευτικὸν λης τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης. Ἀθῆναι.

СЪКРАЩЕНИЯ

БЕР Български етимологичен речник. София, 1971 –
КартБДР Картотека на "Български диалектен речник" в

РРОДД Института за български език в София.
Речник на редки, остарели и диалектни думи в литературата
ни от XIX и XX век. Под редакцията на Стефан Илчев. София,
1974.